

Melina Mercouri: Skuespiller, politiker og kulturforkæmper (1920-1994)

Den græske skuespiller og politiker Melina Mercouri gik med liv og sjæl ind i alt, hvad hun foretog sig. Fra hendes optrædener på scenen og det store lærred i de tidlige år til bekæmpelsen af den fascistiske junta, som overtog kontrollen af Grækenland i 1967, og til hendes arbejde som politiker med at beskytte og fremme kulturen.

Mercouri var en fremtrædende teaterskuespiller i Grækenland, før hun blev international filmstjerne med sin prisvindende præstation i "Aldrig om søndagen". Hun blev interesseret i politik i forbindelse med statskuppet i Grækenland i 1967 og brugte de følgende år på at føre kampagne rundt om i verden for at få fjernet militærjuntaen. Da demokratiet blev genindført i 1974, vendte Mercouri tilbage til sit hjemland og begyndte en politisk karriere. Hun blev Grækenlands længst siddende kulturminister og skabte i sin rolle som forkæmper for græsk og europæisk kultur mange resultater, særligt initiativet om europæiske kulturhovedstæder.

Maria Amalia "Melina" Mercouri blev født ind i en fremtrædende athensk familie den 18. oktober 1920 og syntes dermed bestemt til at gå ind i politik ligesom sin far, Stamatis Mercouris, der var minister for partiet det forenede demokratiske venstre, og sin bedstefar, Spyros Mercouris, som havde været borgmester i Athen. Det skulle også vise sig at være tilfældet, men det tog over fire årtier, før hun gik aktivt ind i politik og spillede en førende rolle i kampen mod militærjuntaen, som tog kontrol over Grækenland efter et statskup i 1967.

Inden denne politiske åbenbaring, var Mercouri en af Grækenlands mest kendte skuespillere. Et år efter sin afslutning af teaterskolen i 1944 spillede hun Elektra i det græske nationalteaters opsætning af Eugene O' Neills *Sorg klæder Elektra*. Hun slog igennem med sin præstation som Blanche Dubois i opsætningen af Tennessee Williams' *Omstigning til paradiset* i 1949. Kort efter rejste Mercouri til Paris, hvor hun boede og arbejdede som skuespiller, indtil hun vendte tilbage til Grækenland i 1955. I en periode af hendes karriere, hvor hun medvirkede i klassiske

skuespil som Shakespeares *Macbeth* og Anouilh's *L'Alouette*, blev hun aktiv i teaterskuespillernes fagforeningsbevægelse, og det var startskuddet til hendes politiske rejse.

Mercouris filmkarriere begyndte sidst i 1950'erne. Hun høstede international anerkendelse for sin rolle som Ilia i den Oscarnominerede *Aldrig om søndagen*, som gav hende prisen for bedste kvindelige hovedrolle i Cannes i 1960. Denne rolle spillede hun igen i teateropsætningen på Broadway i 1967. Det var mens hun spillede dette teaterstykke i New York, at en gruppe højreorienterede hærofficerer anført af brigadegeneral Stylianos Pattakos, oberst George Papadopoulos og oberst Nikolaos Makarezos den 21. april ved et statskup overtog magten i Grækenland. Mercouri blev hurtigt en af de mest fremtrædende ledere af eksilbevægelsen, som ville vælte juntaen, og fik derfor frataget sit græske statsborgerskab af Pattakos. Hendes berømte reaktion på dette var udtalelsen "*Jeg blev født som græker og vil dø som græker. Pattakos blev født som fascist og vil dø som fascist*".

I løbet af de 7 år, hvor juntaen regerede, rejste Mercuri vidt og bredt for at bekæmpe diktaturet, udbrede kendskabet til situationen i Grækenland og opfordre til at isolere og fjerne obersterne fra magten. På grund af denne åbne opposition blev Mercuri udsat for et mordforsøg i Genova i Italien, men det afskrækkede hende ikke, og hun fortsatte med at kæmpe mod juntaen indtil dens fald i 1974.

Da demokratiet var blevet genoprettet, vendte Mercuri tilbage til Grækenland, hvor hun var med til at stifte partiet den panhelleniske socialistiske bevægelse (PASOK) og blev aktiv involveret i landets kvindebevægelse. Hun blev medlem af partiets centralkomité og blev valgt ind i parlamentet i 1977 med det højeste antal stemmer i hele Grækenland. Efter denne sejr lagde hun alle sine kræfter i politik og kultur.

Da Mercouris parti vandt valget i 1981, blev hun udnævnt til kulturminister. Hun bestred denne stilling i 8 år og satte i denne periode kultur øverst på den politiske dagsorden i Grækenland. Hendes resultater som kulturminister ændrede landet. Hun sørgede blandt andet for, at de arkæologiske udgravninger i Athen blev integreret i byen og gjort til bilfrit område, og hun indførte gratis adgang til museer og arkæologiske udgravninger for alle grækere som led i en overordnet uddannelsesindsats. Hun iværksatte en kampagne for at få Parthenonskulpturerne, som var udstillet på British Museum, tilbage til Grækenland, og ikke overraskende var hun aktiv forkæmper for græsk teater og film.

En af hendes største bedrifter var gennemførelsen af initiativet med europæiske kulturhovedstæder, hvor Athen blev valgt som den første i 1985. Det skete efter et møde, som hun organiserede med de dengang ti medlemslandes kulturministre under Grækenlands første formandskab for Rådet i 1983. Selvom Romtraktaten, som oprettede Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (forløberen for EU), ikke omhandlede kulturelle anliggender, opfordrede Mercuri de andre ministre til at deltage i hendes indsats for at øge den kulturelle bevidsthed i hele Europa. Dette første møde blev til regelmæssige møder mellem Europas kulturministre, som stadig afholdes i dag.

Mercouris engagement i og indflydelse på Europa blev stærkere i 1988 under Grækenlands andet formandsskab for Rådet, hvor hun begyndte at kæmpe for dialog og samarbejde med landene i det østlige Europa, hvor der på det tidspunkt var stor uro. Efter afslutningen af den kolde krig og jerntæppets fald blev Mercuri den førende initiativtager til Den Europæiske Kulturmåned, som blev lanceret i 1990, og som især havde fokus på central- og østeuropæiske lande.

Mercuri begyndte at spille teater igen i starten af 1990'erne, samtidig med at hun fortsatte som medlem af parlamentet. Da PASOK genvandt magten i 1993, blev Mercuri igen kulturminister og arbejdede i den rolle på at skabe forbindelser mellem kultur og uddannelse på alle niveauer.

Melina Mercuri døde den 6. marts 1994. Hun efterlod sig sin mand, filminstruktøren Jules Dassin, som hun havde arbejdet regelmæssigt sammen med gennem hele sin skuespillerkarriere.